

Охорона праці в галузі

**Змістовий модуль № 4.
«Пожежна безпека галузевих об'єктів»**

**Тема № 9.
«Загальні вимоги пожежної безпеки на об'єктах
господарювання»**

Конспект лекції

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Охорона праці в галузі

Змістовий модуль № 4.
«Пожежна безпека галузевих об'єктів»

Тема № 9.
**«Загальні вимоги пожежної безпеки на об'єктах
господарювання»**

Конспект лекції

Миколаїв
2024

УДК 614.84
О-92

Рекомендовано до друку рішенням методичної комісії інженерно-енергетичного факультету Миколаївського національного аграрного університету від 26 березня 2024 року, протокол № 7

Укладач:

В.М. Курепін - кандидат економічних наук, доцент кафедри методики професійного навчання, Миколаївський національний аграрний університет

Рецензенти:

С.А. Ушкац - кандидат фізико-математичних наук. в.о. доцента, кафедри екології та природних технологій Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

В. С. Іваненко - головний спеціаліст відділу планування та координації ліній у надзвичайних ситуаціях Управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення Миколаївської міської ради.

© Миколаївський національний
аграрний університет, 2024
© Курепін В.М. , 2024

Загальні вимоги пожежної безпеки на об'єктах господарювання

Лекція № 9

Питання № 1. Забезпечення пожежної безпеки суб'єктів господарювання

Усунення ризиків виникнення пожеж, зменшення їх негативних наслідків, гарантування безпеки людей є однією з умов функціонування будь-якого суб'єкта господарювання. *Пожежна безпека* – це відсутність неприпустимого ризику виникнення і розвитку пожеж, які супроводжуються неконтрольованим процесом знищування або пошкодження вогнем майна, під час якого виникають чинники, небезпечні для живих істот та навколишнього природного середовища (стаття № 2 Кодексу цивільного захисту України).

Забезпечення пожежної безпеки на території України, регулювання відносин у цій сфері органів державної влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання і громадян здійснюються відповідно до Кодексу цивільного захисту України та Правил пожежної безпеки в Україні, наказ МВС від 30.12.2014 № 1417, законів та інших нормативно-правових актів.

Забезпечення пожежної безпеки на підприємствах покладається на керівників (власників) таких суб'єктів господарювання, а також орендарів, обов'язки яких щодо дотримання правил пожежної безпеки повинні бути узгоджені умовами договору (частина № 3 стаття № 55 Кодексу цивільного захисту).

Кожен об'єкт має створити власну систему забезпечення пожежної безпеки, яка складається із системи запобігання пожежі, системи протипожежного захисту та комплексу організаційно-технічних заходів щодо забезпечення пожежної безпеки, спрямованих на запобігання пожежам, забезпечення безпеки людей, зниження можливих майнових втрат і

зменшення негативних екологічних наслідків у разі їх виникнення, створення умов для успішного гасіння пожеж.

З метою дотримання вимог пожежної безпеки Кодексом цивільного захисту передбачено, що початок роботи новоутворених підприємств, початок використання об'єктів нерухомості (будівель, споруд, приміщень або їх частин) здійснюється суб'єктом господарювання на підставі поданої декларації відповідності матеріально-технічної бази цього суб'єкта вимогам законодавства з питань пожежної безпеки, а для суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику - також за наявності позитивного висновку за результатами оцінки (експертизи) протипожежного стану підприємства, об'єкта чи приміщення.

Матеріально-технічна база суб'єкта господарювання - це земельні ділянки, будівлі, приміщення, матеріальні ресурси, засоби виробництва та документи, необхідні для провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності.

Оцінка протипожежного стану проводиться суб'єктом господарювання, який одержав відповідну ліцензію. Висновок за результатами оцінки протипожежного стану оформляється та надається суб'єктом господарювання, який проводив оцінку протипожежного стану.

Позитивний висновок за результатами оцінки протипожежного стану надається до початку роботи новоутворених підприємств, до початку використання суб'єктом господарювання об'єктів нерухомості, за відсутності фактів порушення правил пожежної безпеки та діє до реєстрації декларації.

Процедуру подання і реєстрації декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки, що дає право на початок роботи новоутворених підприємств, початок використання суб'єктом господарювання об'єктів нерухомості

врегульовано Постановою Кабінету Міністрів України від 05 червня 2013 року № 440.

Згідно з вимогами Постанови Кабінету Міністрів України від 07 грудня № 922 «Деякі питання набуття права на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності за декларативним принципом» суб'єкт господарювання має право на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності на підставі подання декларації без отримання документа дозвільного характеру. Винятком є ті види господарської діяльності, що включені до переліку певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності, які не можуть провадитися на підставі подання декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2010 № 725.

Порядок подання декларації відповідності матеріально-технічної бази. Декларація відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства подається:

- в електронній формі через Єдиний державний портал адміністративних послуг або через інтегровані з ним інформаційні системи відповідних дозвільних органів;

- у паперовій формі - особисто (через уповноважену особу) або поштою.

Суб'єкт господарювання подає декларацію за своїм місцезнаходженням або у випадках, передбачених законом, - за місцем провадження діяльності або місцезнаходженням об'єкта.

Декларація відповідності матеріально-технічної бази в паперовій формі подається за таким порядком: суб'єкт господарювання або уповноважена ним особа подає декларацію особисто чи надсилає рекомендованим листом у двох примірниках адміністратору або відповідному дозвільному органу. Декларація заповнюється державною мовою та

підписується керівником або уповноваженою особою суб'єкта господарювання. Датою надходження декларації вважається дата її реєстрації як вхідної кореспонденції адміністратором або відповідним дозвільним органом. Адміністратор не пізніше наступного робочого дня після надходження декларації передає її до відповідного дозвільного органу.

Декларація реєструється за допомогою інформаційних систем відповідного дозвільного органу в установлений законом строк. Потім зареєстровані декларації скануються та скановані їх копії оприлюднюються на офіційному веб-сайті відповідного дозвільного органу протягом наступного робочого дня після реєстрації.

Декларація відповідності матеріально-технічної бази подається в електронній формі до відповідного дозвільного органу суб'єктом господарювання через особистий кабінет за шаблоном, на який накладено електронний цифровий підпис суб'єкта господарювання.

Подання декларації в електронній формі через портал здійснюється у сервісі «Замовити послугу» в такій послідовності:

- вибір відповідного центру надання адміністративних послуг або дозвільного органу;
- вибір послуги;
- заповнення шаблону;
- накладення електронного цифрового підпису;
- замовлення послуги.

Декларація має бути заповнена державною мовою.

Уповноважена особа відповідного дозвільного органу перевіряє надходження декларацій та невідкладно реєструє їх в порядку черговості надходження після проведення перевірки.

Підтвердження з посиланням на зареєстровану декларацію надсилається до особистого кабінету суб'єкта господарювання. Реєстр декларацій відповідності матеріально-технічної бази знайти на офіційних веб-сайтах відповідних дозвільних органів.

Декларації в електронній формі (як і в паперовій) є документами постійного зберігання та зберігаються відповідним дозвільним органом.

Пам'ятайте, суб'єкт господарювання несе відповідальність згідно із законом за подання недостовірної інформації про відповідність матеріально-технічної бази вимогам законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки.

Декларація відповідності матеріально технічної бази не має терміну дії, оскільки вона не є дозвільним документом. Зареєстрована декларація свідчить про те, що суб'єкт господарювання набув право здійснювати господарську діяльність.

Порядок видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки. Певні види підприємницької діяльності, що мають високий вплив на екологічну або суспільну безпеку населення, підлягають посиленому контролю з боку уповноважених державних органів. Фізичні або юридичні особи, які бажають здійснювати діяльність, що може становити підвищену небезпеку, повинні узгодити з державою своє право на провадження такої діяльності шляхом отримання відповідних дозволів.

Дозволи на роботи підвищеної небезпеки підприємства отримують відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 № 1107 Порядок видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки (Порядок № 1107).

Законодавство розрізняє такі типи дозволів у галузі особливо небезпечної господарської діяльності:

- а) дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатацію машин і обладнання підвищеної небезпеки;
- б) дозвіл на використання (реалізацію) машин і обладнання підвищеної небезпеки.

Перелік видів робіт підвищеної небезпеки наведений у Додатку № 2 до Порядку № 1107. У ньому види робіт поділені на дві групи:

- група А - 30 позицій;
- група Б - 24 позиції.

Роботи, які виконуються на підставі дозволу, належать до групи А. До групи Б належать види робіт підвищеної небезпеки, які виконуються на підставі декларація відповідності матеріально технічної бази вимогам законодавства з питань охорони праці.

Роботодавець щоб отримати дозвіл, подає заяву до територіального органу Держпраці чи адміністратора центру надання адміністративних послуг (пункт № 9 Порядку № 1107). Заяву можна подати:

- особисто, через уповноважену особу або надіслати поштою до територіального органу Держпраці;
- адміністратора центру надання адміністративних послуг у паперовій формі;
- в електронній формі через Єдиний державний веб-портал електронних послуг, у тому числі через інтегровану з ним інформаційну систему Держпраці.

До заяви для отримання дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки потрібно додати висновок експертизи щодо стану охорони праці та безпеки промислового виробництва суб'єкта господарювання під час виконання робіт підвищеної небезпеки.

Строк видачі (продовження строку дії) дозволу або повідомлення роботодавця про відмову у його видачі (продовженні строку дії) становить десять робочих днів з дня отримання передбачених законодавством документів. Якщо центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, не подовжив строк дії дозволу, суб'єкт господарювання втрачає право на виконання заявлених робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки.

У разі, коли під час строку дії дозволу роботодавцем не порушено його умов, строк дії такого дозволу продовжується на наступні п'ять років на підставі заяви роботодавця та оригіналу дозволу. Дозвіл на застосування машин, механізмів та устаткування підвищеної небезпеки надається безстроково.

Якщо під час строку дії дозволу роботодавцем порушено його умови, зокрема не дотримано вимог законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки чи допущено виникнення аварій та/або пов'язаних з виробництвом нещасних випадків під час виконання робіт підвищеної небезпеки та/або експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, зазначених у дозволі, строк дії такого дозволу продовжується на підставі зазначеної заяви, оригіналу дозволу і нового позитивного висновку експертизи щодо додержання вимог законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки під час виконання зазначених у дозволі робіт підвищеної небезпеки та/або експлуатації машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки.

Анулювання дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки. Орган, що видав дозвіл, може анулювати його у випадках, передбачених статтею № 21 Закону України «Про охорону праці». Підставою для цього може бути:

- заява роботодавця або уповноваженої ним особи про анулювання дозволу;
- припинення юридичної особи (злиття, приєднання, поділ, перетворення або ліквідація) або підприємницької діяльності фізичною особою - підприємцем;
- виявлення у поданих роботодавцем документах недостовірних відомостей щодо виконання робіт підвищеної небезпеки або експлуатації (застосування) устаткування підвищеної небезпеки, на які видано дозвіл;
- повторне порушення вимог законодавства про охорону праці під час виконання робіт підвищеної небезпеки або експлуатації (застосування) устаткування підвищеної небезпеки, на які видано дозвіл;

- виникнення аварії, вибуху, пожежі, нещасного випадку, якщо в акті розслідування встановлено, що причиною такої події стало недодержання вимог законодавства про охорону праці під час виконання робіт підвищеної небезпеки або експлуатації (застосування) устаткування підвищеної небезпеки, на які видано дозвіл;

- створення перешкод під час проведення посадовими особами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, або його територіального органу перевірки додержання вимог законодавства про охорону праці під час виконання робіт підвищеної небезпеки або експлуатації (застосування) устаткування підвищеної небезпеки, на які видано дозвіл.

Про анулювання дозволу роботодавцю повідомляють у письмовій формі із зазначенням підстав щодо анулювання цього дозволу протягом п'яти днів з дня прийняття рішення органом, який видав дозвіл. Дія дозволу припиняється через десять робочих днів з дня прийняття рішення про його анулювання.

Роботодавець повинен протягом десяти робочих днів після одержання повідомлення про анулювання дозволу подати оригінал такого дозволу або його дублікат до органу, що видав дозвіл, особисто чи надіслати рекомендованим листом з описом вкладення. Зазначений орган робить на оригіналі дозволу або його дублікаті позначку про анулювання дозволу, вносить відповідну інформацію до реєстру дозволів та повертає протягом трьох робочих днів оригінал дозволу або його дублікат роботодавцеві, виробникові або постачальникові. Новий дозвіл можна отримати відповідно до вимог Порядку № 1107.

Уникнення помилок при оформленні дозволу. Щоб уникнути непорозумінь під час оформлення дозволів, зверніть увагу на найбільш поширені недоліки в документації за даними Держпраці. *Недоліки в заяві на отримання дозволів:*

- подана заява не відповідає формі, наведеній у додатку № 4 до Порядку № 1107: не від юридичної особи;

- перелік робіт не відповідає переліку, зазначеному у висновку експертизи;

- назва устаткування підвищеної небезпеки не відповідає назві, наведеній у Переліку машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки;

- не зазначено, яке саме устаткування напругою понад 1000 В (електричне устаткування електричних станцій та мереж; технологічне електрообладнання) підприємство випробуватиме.

Недоліки у висновках експертизи:

- висновки надходять без захисту сторінок;

- висновки розробляють експертні організації, в яких у сфері акредитації органу з інспектування не зазначено види робіт і перелік машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, на які розробляють висновки експертизи.

Забезпечення пожежної безпеки у тандемі орендар – власник. Згідно з пункту №. 6 розділу I Правил пожежної безпеки в Україні у разі передачі в оренду цілісного майнового комплексу або окремих його частин, приміщень, інших об'єктів за домовленістю сторін цивільно-правового договору визначаються права та обов'язки орендаря та орендодавця щодо забезпечення пожежної безпеки та відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки на об'єкті оренди. Кожна фізична особа - підприємець, яка є окремим суб'єктом господарювання, зобов'язана самотійно організувати проведення інструктажів для своїх працівників, якщо інше не передбачено окремим договором (зокрема договором суборенди).

Залежно від умов проведення робіт можуть оформлюватися документи, що надають згоду працівникам сторонніх організацій на проведення робіт на території іншого підприємства. У документі, який допускає працівників сторонньої організації на територію іншого підприємства (акті, акті-допуску тощо), визначаються конкретна відповідальна особа діючого підприємства та організаційно-технічні заходи

пожежної безпеки, виконання яких передбачене під час перебування залучених працівників сторонніх організацій.

Ураховуючи вимоги Правил пожежної безпеки в Україні (наказ МВС від 30.12.2014 р. № 1417, щодо забезпечення пожежної безпеки суб'єктами господарювання визначаємо, що діяльність із забезпечення пожежної безпеки є складовою виробничої та іншої діяльності посадових осіб і працівників підприємств та об'єктів. Значущість проблеми забезпечення протипожежного захисту об'єктів господарювання полягає у необхідності реалізації державної політики у сфері пожежної безпеки, яка відповідно до Кодексу цивільного захисту України є невід'ємною частиною діяльності керівників (власників) підприємств щодо охорони життя та здоров'я людей, національного багатства і навколишнього природного середовища.

Питання № 2. Вимоги пожежної безпеки до утримання територій на підприємстві

Найкращий спосіб захиститися від пожежі – не допустити її виникнення, а якщо небезпечна подія сталась, ужити заходів щодо мінімізації її наслідків. Заходи, які повинні бути реалізовані підприємством для забезпечення нормального протипожежного стану відносяться до утримання територій.

Вимоги пожежної безпеки до утримання територій регламентовано НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні», наказ № 1417 МВС України від 30.12. 2014 року, ДБН В.1.1-7:2016 Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги.

Згідно ДБН В.1.1-7:2016 Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги уживаються важливі для забезпечення безпеки, здоров'я та життя працівників терміни в таких значеннях:

- протипожежна відстань - нормована відстань між будинками, яку встановлюють для запобігання розвитку пожежі.

Інші терміни вживаються у значенні, наведеному в Кодексі законів про працю України, Кодексі цивільного захисту України, Кримінальному процесуальному кодексі України, Законах України «Про охорону праці» та інших діючих нормативно-правових актів України.

Територія підприємств повинна систематично очищатися від сміття, відходів виробництва, тари, опалого листя, які необхідно регулярно видаляти (вивозити) у спеціально відведені місця. Влаштувати звалища горючих відходів забороняється. Між територією підприємства та житловими будинками, дачними та іншими будівлями повинні бути протипожежні відстані, які утримуються завжди вільними, справними, взимку очищаються від снігу.

На в'їзді до території підприємства площею понад 3 га необхідно прикріпити плани території з інформацією про розташування споруд, водойм, гідрантів, схем під'їздів пожежних автомобілів до будівель. У разі установа електричних воріт для в'їзду на територію підприємства, вони повинні бути обладнані додатковими пристроями для ручного відчинення.

Основні дороги, проїзди, проходи повинні мати тверде покриття. Автомобільні дороги та проїзди для пожежних машин повинні мати дорожнє покриття, придатне для їх проїзду. Влаштуючи проїзди для пожежних автомобілів до будівель, споруд та вододжерел ґрунтовою дорогою, її треба укріплювати шлаком, гравієм або іншими матеріалами для забезпечення можливості під'їзду будь-якої пори року.

Автомобільні дороги, проїзди й проходи до будівель, споруд повинні зберігатись вільними, не заставлятись прибудовами, тимчасовими спорудами або сторонніми об'єктами, взимку очищатись від снігу. Ширина та якість доріг і внутрішніх проїздів мають бути достатніми для забезпечення безперешкодного руху пожежних автомобілів. На проходах та проїздах, що можуть бути використані для евакуації, забороняється влаштувати виступи, бар'єри, паркани, які

заважатимуть потоку людей. Забороняється довільно зменшувати нормовану ширину доріг та проїздів.

Стоянка транспорту у наскрізних проїздах будівель на відстані менше 10 метрів від в'їзних воріт на територію підприємства і менше 5 метрів від пожежних гідрантів, забірних пристроїв вододжерел, пожежного обладнання та інвентарю, на поворотних майданчиках тупикових проїздів забороняється. У зазначених місцях повинні встановлюватися (вивішуватися) відповідні заборонні знаки.

На односмугових проїздах повинні влаштовуватися роз'їзні майданчики, а тупикові проїзди мають закінчуватися поворотними майданчиками, які забезпечують можливість розвороту пожежних машин.

Про закриття ділянок доріг або проїздів для ремонту (або з інших причин) необхідно негайно повідомити підрозділи пожежної охорони. На період закриття доріг у відповідних місцях мають бути встановлені покажчики напрямку об'їзду або влаштовані переїзди через ділянки, що ремонтуються.

До всіх будівель і споруд підприємства має бути забезпечений вільний доступ. Протипожежні розриви між будинками, спорудами, відкритими майданчиками для зберігання матеріалів, устаткування тощо повинні відповідати вимогам будівельних норм. Їх не дозволяється захаращувати, використовувати для складування матеріалів, устаткування, стоянок транспорту, будівництва та встановлення тимчасових будинків і споруд, у тому числі інвентарних побутових приміщень, індивідуальних гаражів тощо.

Будівництво на території підприємств нових будівель та споруд (у тому числі тимчасових) може здійснюватися лише за наявності проектної документації, яка пройшла попередню експертизу (перевірку) в органах державного пожежного нагляду на відповідність нормативним актам з пожежної безпеки. Не дозволяється прибудовувати до будівель з обгороджуваними металокаркасними конструкціями, що містять горючі

полімерні утеплювачі (пінополістирол, пінополіуретан тощо), комори, майстерні та інші приміщення.

Територія підприємств повинна мати зовнішнє освітлення, яке забезпечує швидке знаходження входів до будинків та споруд, пожежних драбин, протипожежного обладнання.

Розводити багаття, спалювати відходи, тару, викидати незагашене вугілля та попіл на відстань менше 15 м від будівель та споруд, а також у межах, установлених будівельними нормами протипожежних розривів, не дозволяється. Забороняється паління:

- на території та у приміщеннях об'єктів з видобутку, переробки і зберігання ЛЗР, ГР і горючих газів (ГГ), виробництв усіх видів вибухових речовин;

- у будівлях з наявністю вибухопожежонебезпечних приміщень (дільниць), торгових підприємств, складів і баз;

- на хлібних злакових масивах і зерноприймальних пунктах.

На території підприємств, де паління дозволяється, адміністрація зобов'язана визначити і обладнати спеціальні місця для цього, позначити їх знаком або написом, встановити урну або попільницю з негорючих матеріалів. Курити за межами спеціально призначених для цього місць забороняється.

На видних місцях території підприємства встановлюються таблички із зазначенням порядку виклику пожежної охорони, знаки місць розміщення первинних засобів пожежогасіння, схема руху транспорту, в якій слід вказувати розміщення будівель, водойм, гідрантів, пірсів та градирень (необхідність встановлення такої схеми на кожному конкретному підприємстві визначається місцевими органами державного пожежного нагляду).

Дороги, проїзди й проходи до пожежних вододжерел, підступи до зовнішніх стаціонарних пожежних драбин, пожежного інвентарю, обладнання та засобів пожежогасіння мають бути завжди вільними, утримуватися справними, взимку очищатися від снігу.

Питання № 3. Вимоги пожежної безпеки до утримання будинків, споруд

Основними напрямками забезпечення пожежної безпеки є усунення умов виникнення пожежі та мінімізація її наслідків. *Вимоги пожежної безпеки до утримання будинків, споруд регламентовано Кодексі цивільного захисту України, НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні», наказ № 1417 МВС України від 30.12. 2014 року, ДБН В.1.1-7:2016 Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги.*

Згідно ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги» уживаються важливі для забезпечення безпеки, здоров'я та життя працівників терміни в таких значеннях:

- *незадимлювана сходова клітка* - сходова клітка з конструктивними, планувальними та/або інженерними рішеннями, що унеможливають потрапляння до неї продуктів згоряння під час пожежі;

- *протипожежний відсік* - частина будинку, відокремлена від інших його частин протипожежними стінами 1-го типу та/або протипожежними перекриттями 1-го типу. Призначенням протипожежного відсіку є запобігання поширенню пожежі та її небезпечних чинників за його межі (у разі виникнення пожежі всередині відсіку) або у протипожежний відсік (у разі виникнення пожежі ззовні відсіку) протягом нормованого часу;

- *протипожежна секція* - частина протипожежного відсіку, відокремлена від інших його частин протипожежними перешкодами, крім протипожежних стін 1-го типу та/або протипожежних перекриттів 1-го типу;

- *протипожежний тамбур-шлюз* - об'ємний елемент частини приміщення, відокремлений від інших частин приміщення протипожежними перешкодами та розташований безпосередньо в місцях входу (виходу) з приміщення, сходової клітки, ліфтової шахти. Призначенням протипожежного тамбур-шлюзу є запобігання поширенню пожежі та її небезпечних

чинників за межі приміщення або в середину приміщення, сходової клітки, ліфтової шахти;

- *суцільна будівельна конструкція* - будівельна конструкція (стіна, перегородка, перекриття) без прорізів.

Інші терміни вживаються у значенні, наведеному в Кодексі законів про працю України, Кодексі цивільного захисту України, Кримінальному процесуальному кодексі України, Законах України «Про охорону праці» та інших діючих нормативно-правових актів України.

Згідно Кодексу цивільного захисту України (стаття № 57) виробничі та інші будівлі та споруди, що вводяться в дію чи експлуатацію після завершення будівництва, реконструкції або технічного переоснащення повинні відповідати вимогам нормативно-правових актів з пожежної безпеки.

Згідно ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги» будинки поділяють:

1. За призначенням:

- а) житлові;
- б) громадські;
- в) виробничі;
- г) складські;
- д) сільськогосподарські та інші.

2. Ступенем вогнестійкості:

I ступінь – будівлі з несучими та огорожувальними негорючими конструкціями, з межею вогнестійкості 1,5 - 3 год.

II ступінь – будівлі з несучими та огорожувальними негорючими конструкціями, з межею вогнестійкості 0,5 - 2,5 год.

III ступінь – будівлі з несучими негорючими та огорожувальними важкогорючими конструкціями (перекриття, перегородки), з межею вогнестійкості 0,25 - 2 год:

а) IIIa - будівлі переважно з каркасною конструктивною схемою. Елементи каркаса – з металевих незахищених конструкцій. Огороджувальні конструкції - з негорючих листових матеріалів з негорючим утеплювачем або утеплювачем

груп низької та помірної горючості;

б) ШБ – будівлі переважно одноповерхові з каркасною конструктивною схемою. Елементи каркаса – з деревини, яка зазнала вогнезахисну обробку. Огороджувальні конструкції піддані вогнезахисній обробці або захищені від дії вогню та високих температур.

IV ступінь – будівлі з несучими та огороджувальними важкогорючими конструкціями, межа вогнестійкості не нормується:

а) IVa – будівлі переважно одноповерхові з каркасною конструктивною схемою. Елементи каркаса – з металевих незахищених конструкцій. Огороджувальні конструкції – з металевих профільованих листів або інших негорючих матеріалів з утеплювачем груп середньої та підвищеної горючості.

V ступінь – будівлі, до несучих і огороджувальних конструкцій яких не пред'являються вимоги щодо межі вогнестійкості та межі поширення вогню.

3. Умовною висотою (поверховістю):

а) малоповерхові - заввишки $H < 9$ м;

б) багатоповерхові - заввишки $9 \text{ м} < H < 26,5$ м;

в) підвищеної поверховості - заввишки $26,5 \text{ м} < H < 47$ м;

г) висотні - заввишки $H > 47$ м.

4. За категоріями з вибухопожежної та пожежної небезпеки:

а) вибухопожежонебезпечні:

- категорія А - якщо в будинку сумарний об'єм приміщень категорії А перевищує 5% загального об'єму будинку;

- категорія Б – якщо в будинку одночасно виконуються дві умови: перша - будинок не відносять до категорії А, друга – сумарний об'єм приміщень категорій А і Б перевищує 5 % об'єму будинку.

2. Пожежонебезпечна – категорія В - якщо в будинку одночасно виконуються дві умови: перша - будинок не відносять до категорій А або Б, друга - сумарний об'єм

приміщень категорій А, Б і В перевищує 5 % об'єму будинку та 10%, якщо в будинку відсутні приміщення категорій А і Б.

3. Помірнопожежобезпечна – категорія Г - якщо в будинку одночасно виконуються дві умови: перша - будинок не відносять до категорій А, Б або В, друга - сумарний об'єм приміщень категорій А, Б, В і Г перевищує 5 % об'єму будинку;

4. Зниженопожежонебезпечна – категорія Д – якщо будинок не відноситься до категорій А, Б, В або Г.

Основна вимога пожежної безпеки будинків, будівель, споруд будь-якого призначення містить таке: будівельні об'єкти повинні проектуватись і зводитись так, щоб у разі виникнення пожежі:

- несуча здатність будівельних конструкцій зберігалась протягом певного проміжку часу;
- поява і поширення вогню та диму всередині об'єкта були обмеженими;
- було обмежене поширення пожежі на сусідні об'єкти;
- люди могли залишити об'єкт або могли бути врятовані іншим способом (забезпечення безпечної евакуації);
- забезпечувалось гасіння пожежі та проведення рятування людей під час пожежі;
- враховувалась безпека пожежно-рятувальних підрозділів;
- застосування систем протипожежного захисту.

Протипожежні відстані між будинками, спорудами забороняється захаращувати, використовувати для складування матеріалів, устаткування, стоянок транспорту, будівництва та встановлення тимчасових будинків і споруд, цим самим забезпечується обмеження поширення пожежі між будинками.

Обмеження поширення пожежі між будинками досягається:

- розміщенням вибухопожежонебезпечних та пожежонебезпечних виробничих і складських будинків, зовнішніх установок, складів горючих рідин, горючих газів з урахуванням переважаючого напрямку вітру, а також рельєфу місцевості;

- встановленням протипожежних відстаней між будинками, зовнішніми установками, а також відкритими майданчиками для зберігання пожежонебезпечних речовин і матеріалів;

- зниженням пожежної небезпечності будівельних матеріалів, що використовуються в зовнішніх огорожувальних конструкціях, у тому числі облицювання, оздоблення, опорядження (облицювання) фасадів будинків, а також у покриттях;

- застосуванням конструктивних рішень, спрямованих на створення перешкоди поширенню пожежі між будинками, наприклад: влаштування протипожежних стін, обмеження площі віконних та інших прорізів у зовнішніх стінах, використання вогнестійкого скління віконних прорізів, протипожежних завіс (екранів) тощо.

Протипожежні відстані слід встановлювати залежно від призначення, категорії за вибухопожежною та пожежною безпекою, ступеня вогнестійкості будинків. Дерев'яні конструкції в будинках усіх ступенів вогнестійкості, крім V, повинні піддаватися вогнезахисному оброблянню, за винятком вікон, дверей, воріт, підлоги, стелажів. Протипожежні двері, ворота, вікна, люки, клапани, завіси (екрани) у протипожежних перешкодах повинні утримуватись у справному стані. Не допускається встановлювати будь-які пристрої, що перешкоджають нормальному зачиненню протипожежних дверей.

Для всіх будівель виробничого, складського призначення повинні бути визначені категорія щодо вибухопожежної та пожежної безпеки. Категорії за вибухопожежною та пожежною безпекою визначаються керівниками (технологами) об'єктів, або проєктувальними організаціями, або спеціалізованими науково-дослідними закладами.

Забороняється використовувати горища, технічні поверхи й приміщення (у тому числі вентиляційні камери, електрощитові) під виробничі дільниці та захищувати їх сторонніми предметами. Двері горищ, технічних поверхів, вентиляційних

камер, електрощитових, підвалів повинні утримуватися зачиненими. На дверях слід вказувати місце зберігання ключів. Вікна горищ, технічних поверхів, підвалів повинні бути засклені.

Приямки віконних прорізів підвальних і цокольних поверхів треба регулярно очищати від горючих матеріалів. Не допускається їх захаращувати або закладати віконні прорізи. У будинках адміністративного та побутового призначення забороняється розміщувати магазини та склади ЛЗР, ГР, вогненебезпечних (горючих) речовин і матеріалів, балонів з газом, майстерні та інші приміщення з категоріями за вибухопожежною небезпекою А і Б.

Стаціонарні зовнішні пожежні сходи, сходи на перепадах висот і огорожі на покриттях будівель та споруд необхідно утримувати справними, пофарбованими.

У разі необхідності встановлення на вікнах приміщень, де перебувають люди, ґрат останні повинні розкриватися, розсуватися або зніматися. Під час перебування в цих приміщеннях людей ґрати мають бути відчинені (зняті). Установлювати глухі ґрати дозволяється у банках, касах, складах, коморах, кімнатах для зберігання зброї і боєприпасів, а також на інших об'єктах, розрахованих на одночасне перебування до 50 осіб (крім навчальних закладів), та в інших випадках, передбачених нормами і правилами, затвердженими в установленому порядку.

У будинках, спорудах забороняється:

- прибирати приміщення і прати одяг із застосуванням бензину, гасу та інших ЛЗР та ГР;
- відігрівати замерзлі труби із застосуванням відкритого вогню;

розкидати й залишати неприбраними промаслені обтиральні матеріали. Їх необхідно прибирати в металеві ящики, щільно закривати кришками і після закінчення роботи видаляти з приміщення у спеціально відведені за межами будівель місця,

забезпечені негорючими збірниками з кришками, які щільно закриваються;

- зберігати у адміністративних, побутових приміщеннях ЛЗР та ГР, а також використану тару з-під них.

Під час організації і проведення масових заходів (концерти, спортивні змагання, вечірки, святкові зібрання, ярмарки, презентації, виставки, ділові зустрічі, прийоми, фуршети, банкети, ювілеї, інші подібні заходи) слід дотримуватись таких вимог: при кількості людей понад 50 осіб використовувати приміщення, забезпечені не менше ніж двома евакуаційними виходами, що не мають на вікнах глухих ґрат.

Для будівель з перекриттями з горючих матеріалів такі заходи можуть проводитись у приміщеннях не вище другого поверху; особи, яким доручено проведення таких заходів, перед їх початком зобов'язані оглянути приміщення, переконатися в забезпеченості нормованою кількістю первинних засобів пожежогасіння, справності засобів зв'язку, систем протипожежного захисту; повинно бути організоване чергування на сцені та у приміщеннях залів членів добровільної пожежної охорони або відповідальних за пожежну безпеку.

При проведенні таких заходів забороняються:

- заповнення приміщень людьми понад установлену норму;
- зменшення ширини проходів між рядами, установка в проходах додаткових посадкових місць;
- повне відключення під час зібрання світла;
- проведення вогневих, фарбувальних та інших пожежо- і вибухонебезпечних робіт;
- використання свічок, бенгальських вогнів, відкритого вогню, феєрверків;
- включення в програму (сценарій) номерів з використанням вогневих ефектів і куріння.

Будинки та інші об'єкти мають бути забезпечені адресними вказівниками (назва вулиці, номер будинку), встановленими на фасадах будівель або інших видних місцях і освітлюваними у темний час доби.

Кількість та розміри евакуаційних виходів з будівель, їхні конструктивні й планувальні рішення, умови освітленості, забезпечення незадимленості, протяжність шляхів евакуації, їх облицювання (оздоблення) повинні відповідати вимогам діючих нормативно-правових актів України.

На випадок відключення електроенергії обслуговуючий персонал будинків, де у вечірній та нічний час можливе перебування людей, повинен мати електричні ліхтарі. Кількість ліхтарів визначається адміністрацією, виходячи з особливостей об'єкта, наявності чергового персоналу, кількості людей у будинку (але не менше одного ліхтаря на кожного працівника, який чергує на об'єкті у вечірній або нічний час).

Обмеження поширення пожежі в будинках досягається:

- застосуванням конструктивних та об'ємно-планувальних рішень, спрямованих на створення перешкод поширенню небезпечних чинників пожежі приміщеннями, між приміщеннями, поверхами, протипожежними відсіками та секціями;

- зменшенням пожежної небезпеки будівельних матеріалів (у тому числі облицювань), конструкцій, елементів систем електропроводки, що застосовуються у приміщеннях і на шляхах евакуації;

- зменшенням вибухопожежної та пожежної небезпеки технологічного процесу, використанням засобів, що перешкоджають розливанню та розтіканню горючих рідин під час пожежі;

- застосуванням систем протипожежного захисту (автоматичних систем пожежогасіння, систем протидимного захисту), а також інших інженерно-технічних рішень, спрямованих на обмеження поширення небезпечних чинників пожежі.

Пожежна безпека об'єктів господарювання безпосередньо залежить від типу використовуваних матеріалів. Матеріали з яких будуються будівлі та споруди, під час зведення споруд,

тестуються на предмет займистості та поведінки в умовах виникнення надзвичайних ситуацій, зокрема, пожежі.

Відповідно до ДСТУ БВ.2.7-19 «Матеріали будівельні. Методи випробувань на горючість» за горючістю будівельні матеріали поділяють на негорючі (НГ) та горючі (Г). Негорючі будівельні матеріали за іншими показниками пожежної небезпеки не класифікують. Горючі будівельні матеріали поділяють на чотири групи:

- Г1 - низької горючості - речовини та матеріали, які не можуть горіти без джерела полум'я. Проте у відповідних умовах вони здатні виділяти газів, що утворюють дим. Температура останніх складає не більше 135 градусів по Цельсію;

- Г2 - помірної горючості - будматеріали, які після ліквідації джерела полум'я продовжують горіти не більш, ніж 30 секунд. Максимальна температура димових газів при цьому - 235 градусів по Цельсію;

- Г3 - середньої горючості - матеріали, що здатні ще впродовж п'яти хвилин після усунення джерела полум'я, підтримувати процес горіння. Температура газів, які при цьому виділяються, може досягати показника 450 градусів по Цельсію;

- Г4 - підвищеної горючості – матеріали за усіма показниками ідентичні речовинам із групи Г3, Температура газів, які при цьому виділяються, може досягати показника 450 градусів по Цельсію й більше.

Питання № 4. Плани евакуації людей на випадок пожежі

Пожежна безпека в приміщенні повинна забезпечуватися не тільки заходами профілактики, але і активним захистом. *Вимоги пожежної безпеки до утримання приміщень регламентовано Кодексом цивільного захисту України, НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні», наказ № 1417 МВС України від 30.12. 2014 року, ДБН В.1.1-7:2016 Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги.*

Приміщення поділяють:

1. За призначенням:

- а) житлові;
- б) громадські;
- в) виробничі;
- г) складські;
- д) сільськогосподарські та інші.

2. За категоріями з вибухопожежної та пожежної небезпеки:

а) вибухопожежонебезпечні - категорія А, Б - наявність у виробничих приміщеннях та будівлях речовин та матеріалів, здатних вибухати і горіти з розрахунковим надлишковим тиском вибуху більше, ніж 5 кПа;

б) пожежонебезпечна – категорія В - характеризується наявністю горючих матеріалів і речовин, здатних тільки горіти;

в) помірнопожежобезпечна – категорія Г – характеризується відсутністю горючих матеріалів, але при цьому в процесах використовуються високі температури;

г) зниженопожежонебезпечна – категорія Д – характеризується із застосуванням не горючих матеріалів у холодному стані.

Згідно Кодексу цивільного захисту України (стаття № 55, пункт № 6 обов'язок із забезпечення пожежної безпеки в приміщеннях покладається на їх власників або наймачів, якщо це обумовлено договором найму. Усі приміщення повинні своєчасно очищатися від горючого сміття та відходів виробництва. Терміни очищення встановлюються технологічними регламентами або інструкціями, що затверджуються керівником об'єкта або підприємства.

Для всіх приміщень виробничого, складського призначення повинні бути визначені категорія щодо вибухопожежної та пожежної небезпеки (ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою»). Категорії за вибухопожежною та пожежною небезпекою визначаються керівниками (технологами) об'єктів, або проектувальними організаціями, або спеціалізованими науково-дослідними закладами.

Не допускається розміщувати приміщення категорій А і Б за вибухопожежною та пожежною небезпекою безпосередньо над або під приміщеннями, призначеними для одночасного перебування понад 50 осіб.

Зберігати горючі гази, ЛЗР і ГР, вибухові речовини, балони з газами та інші речовини і матеріали, що мають підвищену вибухопожежну небезпеку, потрібно у приміщеннях, розташованих біля зовнішніх стін верхніх поверхів. У підвальних та цокольних поверхах, а також в інших господарських приміщеннях, якщо вхід до них не ізольований від загальних евакуаційних сходових кліток, не допускається улаштувати:

- вибухопожежонебезпечні приміщення категорій А і Б, зберігання та застосування ЛЗР і ГР, вибухових речовин, балонів з газами, карбїду кальцію та інших речовин і матеріалів, що мають підвищену вибухопожежну небезпеку;

- склади горючих матеріалів, майстерні, де використовуються горючі матеріали.

У приміщеннях забороняється:

- прибирати приміщення із застосуванням бензину, гасу та інших ЛЗР та ГР;

- відігрівати замерзлі труби із застосуванням відкритого вогню;

- розкидати й залишати неприбраними промаслені обтиральні матеріали. Їх необхідно прибирати в металеві ящики, щільно закривати кришками і після закінчення роботи видаляти з приміщення у спеціально відведені за межами будівель місця, забезпечені негорючими збірниками з кришками, які щільно закриваються;

- зберігати у адміністративних, побутових приміщеннях ЛЗР та ГР, а також використану тару з-під них.

У разі необхідності встановлення на вікнах приміщень, де перебувають люди, ґрат останні повинні розкриватися, розсуватися або зніматися. Під час перебування в цих приміщеннях людей ґрати мають бути відчинені (зняті).

Установлювати глухі ґрати дозволяється у банках, касах, складах, коморах, кімнатах для зберігання зброї і боєприпасів, а також на інших об'єктах, розрахованих на одночасне перебування до 50 осіб та в інших випадках, передбачених нормами і правилами, затвердженими в установленому порядку.

У приміщенні, яке має один евакуаційний вихід, дозволяється одночасно розміщувати (дозволяється перебування) не більше 50 осіб. Двері на шляхах евакуації повинні відчинятися в напрямку виходу з приміщень. За наявності людей у приміщенні двері евакуаційних виходів можуть замикатися лише на внутрішні запори, які відкриваються зсередини без ключа.

Килими, килимові доріжки й інше покриття підлоги у приміщеннях з одночасним перебуванням 50 та більше осіб, коридорах, на сходових клітках повинні кріпитися до підлоги і бути помірно небезпечними щодо токсичності продуктів горіння, мати помірну димоутворювальну здатність.

У приміщеннях категорій А і Б за вибухопожежною та пожежною небезпекою не допускається влаштування підвісних стель, підлог з порожнинами (повітряним простором під покриттям підлоги), а також каналів у підлозі, що не вентилуються. Протипожежні вікна не повинні відчинятися. Протипожежні двері та ворота повинні мати пристрої для самозачинення, ущільнення в притулах.

5. Вимоги пожежної безпеки до утримання евакуаційних шляхів і виходів

При пожежах причиною загибелі людей стає не тільки вогонь і задимлення, а й неможливість своєчасно евакуювати людей з небезпечної зони. У кожному будинку повинен бути шлях, що дозволяє своєчасно покинути зону ураження полум'ям, високою температурою, обваленнями або задушливим димом при виникненні пожежі. До таких шляхів висуваються особливі вимоги.

Вимоги пожежної безпеки до утримання евакуаційних шляхів і виходів регламентовано Кодексом цивільного захисту України, НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні», наказ № 1417 МВС України від 30.12. 2014 року, ДБН В.1.1-7:2016 Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги.

Для забезпечення безпечної евакуації людей повинні передбачатися заходи, спрямовані на:

- створення умов для своєчасної та безперешкодної евакуації людей у разі виникнення пожежі;
- захист людей на шляхах евакуації від дії небезпечних чинників пожежі.

Зазначені заходи забезпечуються комплексом об'ємно-планувальних, конструктивних та інженерно-технічних рішень, які слід приймати з урахуванням призначення, категорії за вибухопожежною та пожежною небезпекою, ступеня вогнестійкості та умовної висоти (поверховості) будинку, кількості людей, які евакуюються. *Евакуація людей у разі пожежі повинна передбачатися по шляхах евакуації через евакуаційні виходи, евакуаційні сходи та сходові клітки.*

Сходи і сходові клітки, які призначені для евакуації людей та для проведення робіт пожежно-рятувальними підрозділами, та зовнішні пожежні драбини, які призначені для проведення робіт пожежно-рятувальними підрозділами, поділяють за типами, які вказані у таблиці № 1.

Таблиця № 1.

Типи сходів, сходових кліток та зовнішніх пожежних драбин

Типи	Планувальні та конструктивні рішення
Сходи	
C1	Внутрішні, що розміщуються в сходових клітках.
C2	Внутрішні відкриті (без огорожувальних стін).
C3	Зовнішні відкриті.
Звичайні сходові клітки	
СК1	З природним освітленням крізь вікна, що відчиняються, в зовнішніх стінах на кожному поверсі
СК2	З природним освітленням крізь засклені світлові ліхтарі в покритті, що відчиняються.

Незадимлювані сходові клітки

Н1	Із входом до сходової клітки з кожного поверху через зовнішню повітряну зону по відкритих назовні переходах по балконах, лоджіях, галереях та з природним освітленням на кожному поверсі крізь вікна в зовнішніх стінах.
Н2	З підпором повітря до сходової клітки в разі пожежі, з природним освітленням на кожному поверсі крізь вікна в зовнішніх стінах та із входом до сходової клітки на кожному поверсі через протипожежні двері 2-го типу (крім дверей виходу зі сходової клітки безпосередньо назовні).
Н3	Із входом до сходової клітки на кожному поверсі через протипожежний тамбур-шлюз 1-го типу з підпором повітря в разі пожежі та з природним освітленням на кожному поверсі крізь вікна в зовнішніх стінах.
Н4	Без природного освітлення, з підпором повітря до сходової клітки в разі пожежі та із входом до сходової клітки на кожному поверсі через протипожежний тамбур-шлюз 1-го типу з підпором повітря в разі пожежі.

Зовнішні пожежні драбини

П1	Вертикальна металева, що починається з висоти не більше ніж 2,5 м від рівня землі, має ширину не менше ніж 0,7 м та площадку перед виходом на покрівлю з огорожею заввишки не менше ніж 0,6 м. Починаючи з висоти 10 м драбина повинна мати дуги через кожних 0,7 м з радіусом заокруглення 0,35 м і з центром, віддаленим від драбини на 0,45 м.
П2	Маршова металева, що починається з висоти не більше ніж 2,5 м від рівня землі та має марші з ухилом не більше ніж 6:1, шириною не менше ніж 0,7 м, проступи шириною не менше 0,25 м, площадки не рідше ніж через 8 м по довжині маршу і огорожу заввишки 1,2 м з поручнями.

Примітка 1. У внутрішніх стінах сходових кліток типів Н1-Н4 допускається влаштовувати лише дверні прорізи та прорізи для системи підпору повітря.
Примітка 2. Вікна в зовнішніх стінах сходових кліток типів Н2 повинні бути такими, що не відчиняються.

Приміщення, які розділені на частини перегородками, які трансформуються, або протипожежними завісами (екранами), повинні мати самостійні (окремі) евакуаційні виходи з кожної частини.

Ліфти, у тому числі пожежні ліфти, ескалатори та інші механічні засоби транспортування людей, а також засоби, що передбачені для рятування людей під час пожежі, в тому числі зовнішні пожежні драбини типу П1, П2, не слід враховувати під час проектування шляхів евакуації.

Евакуаційні виходи, шляхи евакуації повинні мати позначення з використанням знаків безпеки.

Евакуаційні виходи. Виходи відносяться до евакуаційних, якщо вони ведуть із приміщень:

- першого поверху - назовні безпосередньо або через коридор, вестибюль (фойє, хол), сходову клітку, сходи;
- будь-якого надземного поверху, крім першого: через коридор, хол, вестибюль (фойє), покрівлю або її ділянку, до сходової клітки або сходів; безпосередньо до сходової клітки (сходів);
- цокольного, підвального, підземного поверхів - назовні безпосередньо, через сходи, сходову клітку, які мають вихід назовні безпосередньо, або через коридор, який веде до таких сходів, сходової клітки. Допускається вихід назовні із зазначених сходів, сходової клітки влаштовувати через тамбур, який відокремлений від поверху суцільною протипожежною перегородкою 1-го типу.

До евакуаційного виходу відноситься вихід, що веде із експлуатованого виду покрівлі до сходової клітки або сходів. Допускається передбачати:

- евакуаційні виходи з цокольних, підвальних і підземних поверхів через загальні сходові клітки будинку з окремим виходом назовні, який відокремлюється від іншої частини сходової клітки суцільною протипожежною перегородкою 1-го типу на висоту одного поверху;
- евакуаційні виходи із вестибюля (фойє, холу), гардеробних, приміщень для куріння, санітарних вузлів, розташованих у цокольних, підвальних і підземних поверхах будинку громадського призначення у вестибюль (фойє, хол), коридор першого поверху по окремих сходах типу С2.

Евакуаційні виходи не влаштовуються через розсувні та піднімально-опускні двері й ворота, двері, що обертаються, та турнікети, що обертаються або розсуваються, за винятком розсувних дверей, які під час пожежі вручну відкриваються та функціонують як розтульні двері,

Евакуаційні виходи назовні допускається передбачати через тамбури. Ширину тамбурів або тамбур-шлюзів слід приймати

більше за ширину виходів (прорізів) не менше ніж на 0,5 м (по 0,25 м з кожного боку прорізу), а глибину - більше за ширину виходу (прорізу) на 0,2 м, але не менше за 1,2 м.

Із будинку, з кожного поверху, протипожежного відсіку, приміщення, а також з частини поверху, відокремленої суцільними стінами (перегородками), слід передбачати не менше двох евакуаційних виходів по самостійних (окремих) шляхах евакуації, які ведуть назовні.

Допускається передбачати один евакуаційний вихід із:

а) приміщення з одночасним перебуванням не більше ніж 50 людей, якщо відстань від найвіддаленішої точки підлоги до зазначеного виходу не перевищує 25 м;

б) приміщення площею не більше ніж 300 м², розташоване у цокольному, підвальному, підземному поверхах, якщо кількість людей, які постійно перебувають у ньому, не перевищує 5 осіб.

в) цокольного, підвального, підземного поверхів площею не більше ніж 300 м² та призначених для одночасного перебування не більше ніж 5 людей. При кількості людей від 6 до 15 з поверху повинен передбачатися додатковий вихід відповідно до підпункту б) цього пункту.

Кількість евакуаційних виходів з будинку повинна бути не менша за кількість евакуаційних виходів з будь-якого його поверху. Евакуаційні виходи повинні розташовуватися розосереджено.

Висота та ширина у проясненні евакуаційних виходів (дверей) для будинків різного призначення повинна бути не менша за 2,0 м, а ширина - 0,8 м. У разі влаштування на шляхах евакуації двостулкових дверей ширина у проясненні одного з полотен повинна бути не менша ніж 0,8 м. Ширина зовнішніх дверей сходових кліток і дверей, що ведуть зі сходових кліток до вестибюля, а також з вестибюля назовні, повинна бути не менша за нормовану (розрахункову) ширину сходових маршів, але не менша за ширину маршів.

Двері евакуаційних виходів і двері на шляхах евакуації повинні відчинятися в напрямку виходу людей з будинків. Не нормується напрямок відчинення дверей для:

а) приміщень з одночасним перебуванням не більше ніж 15 осіб, крім приміщень категорій А і Б за вибухопожежною та пожежною небезпекою;

б) комор і технічних приміщень площею не більше ніж 200 м² і без постійних робочих місць;

в) технічних поверхів площею не більше ніж 200 м², в яких розміщується тільки інженерне обладнання та/або прокладаються інженерні мережі будинку, і в яких відсутні постійні робочі місця;

г) балконів, лоджій (за винятком дверей, що ведуть до зовнішньої повітряної зони сходових кліток типу Н1);

д) виходів на площадки сходів типу СЗ;

е) санітарних вузлів.

Двері евакуаційних виходів з коридорів поверху, сходових кліток, вестибюлів (фойє, холів) та інші двері на шляхах евакуації не повинні мати заборів, що перешкоджають їх вільному відчиненню зсередини без ключа у разі пожежі.

Евакуаційні шляхи. Евакуаційні шляхи не повинні включати ділянки, що ведуть:

а) через ліфтові холи й тамбури перед ліфтами у будинках із сходовими клітками типів Н1 - Н4 та умовною висотою понад 26,5 м;

б) через приміщення, виходи з яких повинні бути закриті відповідно до умов експлуатації;

в) транзитом через сходові клітки, коли площадка сходової клітки є частиною коридора;

г) покрівлею будинку, за винятком: експлуатованого виду покрівлі; спеціально обладнаної ділянки покрівлі;

д) через протипожежні завіси (екрани).

У будинках усіх ступенів вогнестійкості, крім будинків V ступеня вогнестійкості, на шляхах евакуації не допускається

застосовувати будівельні матеріали з вищою пожежною небезпекою ніж:

- Г1, В1, Д2, Т2 - для облицювання стін, стель і заповнення в підвісних стелях вестибюлів, сходових кліток, ліфтових холів;

- Г2, В2, Д2, Т2 - для облицювання стін, стель і заповнення в підвісних стелях коридорів, холів і фойє;

-- Г2, РП1, Д2, Т2 — для покриттів підлог вестибюлів, сходів, сходових кліток, ліфтових холів;

- В2, РП2, Д2, Т2 - для покриттів підлог коридорів, холів, фойє.

Допускається в коридорах, холах (окрім ліфтових холів), фойє влаштовувати підлоги з деревини.

У коридорах поверхів не допускається розміщувати:

а) обладнання, комунікації, які виступають з площини стін на висоті, меншій за 2 м, крім вертикальних комунікацій тепла водопостачання, які не зменшують нормовану (розрахункову) ширину евакуаційного шляху;

б) трубопроводи та інші комунікації для транспортування горючих газів, рідин, матеріалів, пилоповітряних сумішей;

в) шафи, у тому числі вбудовані, за винятком шаф для комунікацій будинку та пожежних кран-комплектів.

При цьому шафи для пожежних кран-комплектів та для комунікацій повинні виконуватися з негорючих матеріалів та не зменшувати нормовану (розрахункову) ширину евакуаційного шляху.

Висота та ширина шляхів евакуації встановлюється нормативними актами відповідно до призначення будинку. При цьому висота шляхів евакуації повинна бути не меншою ніж 2,0 м, а їх ширина - 1,0 м. Ширину проходів до одиночних робочих місць у межах одного приміщення допускається зменшувати до 0,7 м.

На підлозі по шляху евакуації не допускається влаштовувати перепади висот і виступи, за винятком:

а) перепаду висот, на якому влаштовано пандус з ухилом не більше ніж 1:6;

б) перепаду висот понад 0,45 м, на якому влаштовані сходи, що мають не менше трьох східців і огорожу з поручнями;

в) порогів, які влаштовуються в евакуаційних виходах і мають висоту не більше ніж 0,05 м.

У вестибюлях допускається розміщувати відкриті гардероби, огорожені робочі місця для охорони таким чином, щоб вони не перешкождали евакуації людей. Огорожі робочих місць для охорони повинні виконуватися з негорючих матеріалів або матеріалів групи горючості Г1.

У будинках I, II, III ступенів вогнестійкості вестибюль, фойє, хол, через які влаштовується вихід назовні зі сходових кліток, повинні відокремлюватися від суміжних приміщень. Допускається не відокремлювати вестибюль, фойє, хол протипожежними перегородками, перекриттями, якщо сходові клітка, крім виходу у вестибюль (фойє, хол), має вихід безпосередньо назовні.

Ширина сходових площадок повинна бути не меншою за ширину маршу, а перед входами до ліфтів з розтульними дверима - не меншою за суму ширини маршу та половину ширини дверей ліфта (але не менше ніж 1,6 м). Проміжні площадки у прямому сходовому марші повинні мати ширину не менше ніж 1 м.

Ширина проступів сходових маршів та окремих сходинок повинна бути не менше ніж 0,25 м, а висота східця - не більше ніж 0,22 м. Допускається:

а) зменшувати до 0,22 м ширину проступів у вузькій частині криволінійних у плані сходів, які допускаються нормативними актами для використання під час евакуації людей;

б) зменшувати до 0,12 м ширину проступів сходів, що ведуть тільки до приміщення, в якому одночасно може перебувати не більше ніж 5 осіб (крім приміщень категорій А і Б за вибухопожежною та пожежною небезпекою).

У будинках з умовною висотою понад 26,5 м слід передбачати незадимлювані сходові клітки типів Н1, Н2, Н3, Н4, крім випадків, обумовлених у нормативних актах. Кількість

сходових кліток типу Н1 повинна бути не менше 50 % від загальної кількості незадимлюваних сходових кліток, крім випадків, обумовлених у нормативних актах.

У сходових клітках, сходах не допускається розміщувати:

- обладнання, яке виступає за площину стін на висоті до 2,2 м від поверхні проступів маршів і сходових площадок;
- паропроводи, газопроводи, трубопроводи для транспортування горючих рідин, повітроводи;
- шафи, в тому числі вбудовані, крім шаф для пожежних кран-комплектів, які не повинні зменшувати нормовану (розрахункову) ширину площадки сходової клітки;
- системи електропроводки, крім прихованої електропроводки для освітлення коридорів і сходових кліток;
- вбудовані приміщення будь-якого призначення.

Сходові клітки повинні мати вихід назовні на прилеглу до будинку територію безпосередньо або через вестибюль (фойє, хол) першого (основного) поверху. При цьому вестибюль (фойє, хол) слід відокремлювати від суміжних приміщень. Сходові клітки типу Н1 повинні мати вихід тільки безпосередньо назовні. Сполучення сходової клітки типу Н2 з вестибюлем (фойє, хол) першого (основного) поверху слід виконувати через протипожежний тамбур-шлюз 1-го типу з підпором повітря в разі пожежі.

Двері сходових кліток типів СК1, СК2, Н1, а також двері виходів на сходи типу СЗ повинні бути суцільними або з армованим склом.

Незадимлюваність сходових кліток типу Н1 забезпечується конструктивними й об'ємно-планувальними рішеннями відкритих назовні переходів по балконах, лоджіях, галереях.

Не допускається:

- улаштовувати на шляхах евакуації пороги, виступи, турнікети, двері розсувні, підйомні, такі, що обертаються, та інші пристрої, які перешкоджають вільній евакуації людей;
- захищувати шляхи евакуації меблями, обладнанням, різними матеріалами;

- забивати, заварювати, замикати на навісні замки, болтові з'єднання та інші запори, що важко відчиняються зсередини, зовнішні евакуаційні двері будівель;

- розташовувати у тамбурах виходів гардероби, вішалки для одягу, сушарні, пристосовувати їх для торгівлі, а також зберігання, у тому числі тимчасового, будь-якого інвентарю та матеріалу;

- захищати меблями, устаткуванням та іншими предметами двері, люки на балконах і лоджіях, переходи в суміжні секції та виходи на зовнішні евакуаційні драбини, евакуаційні площадки будинків;

- знімати встановлені на балконах (лоджіях) драбини;

- улаштовувати у сходових клітках приміщення будь-якого призначення (кіоски), обладнання;

- улаштовувати у загальних коридорах комори і вбудовані шафи, за винятком шаф для інженерних комунікацій;

- зберігати в шафах (нішах) для інженерних комунікацій горючі матеріали;

- розташовувати в ліфтових холах приміщення різного призначення;

- робити засклення або закладання жалюзі і отворів повітряних зон у незадимлюваних сходових клітках;

- знімати двері вестибюлів, холів, тамбурів і сходових кліток;

- замінити скло, що не дає скалок при руйнуванні, на звичайне у дверях;

- знімати пристрої для самозачинення дверей сходових кліток, коридорів, холів, тамбурів, а також фіксувати самозакривні двері у відчиненому положенні;

- зменшувати нормативну площу фрамуг у зовнішніх стінах сходових кліток або закладати їх;

- розвішувати у сходових клітках на стінах дзеркала, стенди, панно, інші горючі матеріали.

Питання № 6. Вимоги пожежної безпеки до інженерного обладнання

Електроустановки. Вимоги пожежної безпеки до експлуатації електроустановок регламентовано НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні», наказ № 1417 МВС України від 30.12. 2014 року. Експлуатація електроустановок повинна відповідати вимогам ПУЕ, наказу Мінпаливенерго України від 25 липня 2006 року № 258 «Правил технічної експлуатації електроустановок споживачів» (ПТЕ).

Електричні машини, апарати, обладнання, електропроводи та кабелі за виконанням та ступенем захисту повинні відповідати класу зони згідно з ПУЕ, мати апаратуру захисту від струмів короткого замикання та інших аварійних режимів. Електрообладнання може застосовуватися у вибухонебезпечних і пожежонебезпечних зонах лише за умови відповідності їх рівня вибухозахисту (ступеня захисту оболонки) класу зони.

Плавкі вставки запобіжників повинні бути калібровані із зазначенням на клеймі номінального струму вставки (клеймо ставиться заводом-виготовлювачем або електротехнічною лабораторією). Застосування саморобних некаліброваних плавких вставок забороняється.

На електродвигуни, світильники, інші електричні машини, апарати та обладнання, встановлені у вибухонебезпечних або пожежонебезпечних зонах, повинні бути нанесені знаки, що вказують на їх ступінь захисту згідно з чинними стандартами. Місця з'єднання жил проводів і кабелів, а також з'єднувальні та відгалужувальні затискачі повинні мати мінімальний перехідний опір, щоб уникнути їх перегрівання і пошкодження ізоляції стиків.

Улаштування та експлуатація тимчасових електромереж забороняються. Винятком можуть бути тимчасові електромережі, які живлять ілюмінаційні установки, а також електропроводки в місцях проведення будівельних, тимчасових ремонтно-монтажних та аварійних робіт.

Відстань між світильниками з лампами розжарювання та предметами (конструкціями та конструктивними елементами будинків) з горючих матеріалів, за винятком груп Г1, Г2, повинна бути не менше таких значень:

Номінальна потужність P, Вт	Мінімальна відстань, м
100	0,5
300	0,8
500	1,0

Інші види світильників повинні розміщуватися від горючих матеріалів та предметів на відстані не менше 0,5 м, від будівельних конструкцій, що містять горючі матеріали груп горючості Г3, Г4, - не менше 0,2 м, а від конструкцій із горючих матеріалів груп горючості Г1, Г2 - не менше 0,1 м. У разі неможливості дотримання вказаних відстаней до зазначених матеріалів та предметів (конструкцій та конструктивних елементів будинків) вони повинні бути захищені негорючими теплоізоляційними матеріалами.

Застосування електричних опалювальних приладів у приміщеннях категорій за вибухопожежонебезпекою А та Б забороняється.

Електророзетки, вимикачі, перемикачі та інші подібні апарати повинні встановлюватися на не горючі основи (конструкції) або з підкладанням під них суцільного негорючого матеріалу, що виступає за габарити апарата не менше ніж на 0,01 метра.

Забороняється:

- проходження повітряних ліній електропередач та зовнішніх електропроводок над горючими покрівлями, навісами, штабелями лісу, складами пальномастильних матеріалів, торфу, дров та інших горючих матеріалів;

- відкрите прокладання електропроводів і кабелів транзитом через пожежонебезпечні і вибухонебезпечні зони будь-якого класу і ближче 1 м і 5 м від них відповідно, а також у сходових клітках;

- експлуатація кабелів і проводів з пошкодженою або такою, що в процесі експлуатації втратила захисні властивості, ізоляцією;

- застосування саморобних подовжувачів, які не відповідають вимогам ПУЕ, що пред'являються до переносних (пересувних) електропроводок;

- застосування для опалення приміщення нестандартного (саморобного) електронагрівального обладнання;

- користування пошкодженими розетками, відгалужувальними та з'єднувальними коробками, вимикачами та іншими електровиробами;

- підвішування світильників безпосередньо на струмопровідні проводи, обгортання електроламп і світильників папером, тканиною та іншими горючими матеріалами, експлуатація їх зі знятими ковпаками (розсіювачами);

- використання в пожежонебезпечних зонах світильників з лампами розжарювання без захисного суцільного скла (ковпаків), а також з відбивачами і розсіювачами, виготовленими з горючих матеріалів;

- складування горючих матеріалів на відстані менше 1 м від електроустаткування та під електроцитами;

- використання побутових електронагрівальних приладів без негорючих теплоізоляційних підставок та в місцях (приміщеннях), де їх застосування заборонено;

-- прокладання в сходових клітках електропроводів і кабелів незалежно від їх напруги, крім електропроводки для освітлення звичайних сходових кліток;

- розміщення в кабельних спорудах будь-яких тимчасових пристроїв, зберігання в них матеріалів та устаткування.

У всіх незалежно від призначення приміщеннях, які після закінчення роботи замикаються і не контролюються черговим персоналом, з усіх електроустановок та електроприладів, а також з мереж їх живлення повинна бути відключена напруга (за винятком чергового освітлення, протипожежних та

охоронних установок, а також електроустановок, що за вимогами технології працюють цілодобово).

Замір опору ізоляції і перевірка спрацювання приладів захисту електричних мереж та електроустановок від короткого замикання мають проводитись 1 раз на 2 роки, якщо інші терміни не обумовлені ПТЕ.

У приміщеннях категорій А, Б, В за вибухопожежною та пожежною небезпекою має бути забезпечено дотримання вимог електричної іскробезпеки.

Опалення. Вимоги до систем опалення і внутрішнього теплопостачання, повітряного опалення щодо забезпечення нормованих санітарно-епідеміологічних параметрів мікроклімату приміщень, виконання вимог безпеки та охорони навколишнього середовища, раціонального використання енергетичних ресурсів під час експлуатації встановлює ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціонування».

Перед початком опалювального сезону теплові мережі, які розташовані у приміщеннях, котельні, теплогенераторні й калориферні установки, печі та інші опалювальні прилади мають бути перевірені й відремонтовані. Несправні опалювальні пристрої не повинні допускатися до експлуатації. Результати перевірок фіксуються у спеціальному журналі із зазначенням дати, особи, яка здійснювала перевірку, та її підпису.

За устаткуванням має бути організовано постійний та періодичний контроль (діагностування) його технічного стану. Гарячі поверхні теплових мереж, розташованих у приміщеннях, у яких вони можуть створити небезпеку спалахування газів, парів, аерозолів або пилу, треба ізолювати таким чином, щоб температура на поверхні теплоізолюваної конструкції була не менше ніж на 20% нижче температури самоспалахування речовин.

Усі гарячі ділянки поверхонь обладнання і трубопроводів, що розташовані в зоні можливого потрапляння на них легкозаймистих, горючих або вибухонебезпечних речовин, необхідно покрити металевою обшивкою. Не допускається

експлуатація теплових мереж з просоченою легкозаймистими, горючими або вибухонебезпечними речовинами теплоізоляцією.

Топлення печей та котлів на підприємствах повинно проводитися призначеними особами, які пройшли протипожежний інструктаж. Режим, час та тривалість топлення печей встановлюються розпорядженням керівника підприємства з урахуванням місцевих умов. Топлення печей у будинках та спорудах повинно припинятися не менше ніж за дві години до закінчення роботи.

Очищення димоходів та печей від сажі потрібно проводити перед початком, а також протягом усього опалювального сезону, а саме:

- опалювальних печей періодичної дії на твердому та рідкому паливі - не рідше одного разу на три місяці;
- печей безперервної дії - не рідше одного разу на два місяці;
- кухонних плит та кип'ятильників - один раз на місяць.

Печі та інші опалювальні прилади повинні мати протипожежні розділки (відступки) від горючих конструкцій. Підлога з горючих матеріалів повинна захищатися під топковими дверцятами (топковим отвором) металевим листом розміром 0,7 x 0,5 м, що розташовується своїм довгим боком уздовж печі.

На горищах усі димові труби і стіни, в яких проходять димові канали, повинні бути відштукатурені та побілені. Димові труби будинків з покрівлями з горючих матеріалів повинні бути обладнані іскрогасниками.

Улаштування тимчасових печей у приміщеннях забороняється. Як виняток, у разі необхідності дозволяється установка тимчасових металевих печей у приміщеннях адміністративних та допоміжних будинках підприємств, на будівельних майданчиках за умови виконання інструкцій підприємств - виробників цих приладів, а також:

- підлогу з горючих матеріалів під печами необхідно ізолювати одним рядом цеглин, покладених пліском на глиняному розчині, або негорючим теплоізолювальним

матеріалом завтовшки не менше 0,12 м з обшивкою зверху покрівельною сталлю;

- печі треба встановлювати на відстані не менше 1 м від конструкцій з матеріалів груп горючості Г3, Г4 та не менше 0,7 м - від конструкцій з матеріалів груп горючості Г1, Г2;

- металеві димові труби, що прокладаються під стелею або паралельно до стін та перегородок з матеріалів груп горючості Г3, Г4, повинні бути від них на відстані не менше ніж 0,7 м - без ізоляції на трубі; не менше ніж 0,25 м - з ізоляцією, яка не допускає підвищення температури на її зовнішній поверхні понад 90⁰ С;

- металеві димові труби допускається прокладати через перекриття з горючих матеріалів за умови влаштування перегородки з негорючих матеріалів розміром не менше 0,51 м.

У разі виведення металевої димової труби через вікно (коли відсутнє риштування) в нього треба вставляти лист покрівельного заліза, який замінює переділку, розміром не менше трьох діаметрів димової труби. Кінець труби слід виводити за стіну будинку не менше ніж на 0,7 м та закінчувати спрямованим угору патрубком заввишки не менше 0,5 м. Патрубок, який виводиться з вікна верхнього поверху, повинен підніматися вище карниза на 1 м. На патрубку треба встановлювати пристрої для відведення атмосферних опадів.

Під час експлуатації пічного опалення не допускається:

- залишати печі, які топляться, без догляду;
- користуватися печами, які мають тріщини;
- розміщати паливо й інші горючі речовини і матеріали безпосередньо перед топковим отвором;

- зберігати незагашені вуглини та попіл у металевому посуді, встановленому на дерев'яній підлозі або горючій підставці;

- сушити (складати, підвішувати) на печах одяг, дрова, інші горючі предмети та матеріали;

- застосовувати для розпалювання печей ЛЗР та ГР;

- топити вугіллям, коксом і газом печі, не пристосовані для цієї мети;

- використовувати для топлення дрова, довжина яких перевищує розміри топливника;
- здійснювати топлення печей з відкритими дверцятами топливника;
- використовувати вентиляційні та газові канали як димоходи;
- прокладати димоходи (борови) опалювальних печей поверхнею горючих основ;
- здійснювати топлення печей під час проведення у приміщеннях масових заходів;
- використовувати для димових труб асбестоцементні й металеві труби, влаштовувати глиноплетені та дерев'яні димоходи.

Застосування пічного опалення у приміщеннях категорій за вибухопожежною та пожежною небезпекою А, Б, В забороняється. Біля кожної форсунки котельної або теплогенеруючої установки, яка працює на рідкому паливі, повинен бути встановлений піддон з піском.

У приміщенні котелень та інших теплогенеруючих установок підприємств забороняється:

- допускати до роботи осіб, які не пройшли навчання з пожежно-технічного мінімуму та не отримали відповідних кваліфікаційних посвідчень;
- залишати без догляду працюючі котли і нагрівники;
- експлуатувати установки у разі підтікання рідкого палива або витікання газу із системи паливоподачі;
- розпалювати установки без їх попередньої продувки;
- подавати паливо, коли форсунки або газові пальники згасли;
- працювати при зіпсованих або відключених приладах контролю й регулювання, а також за їх відсутності;
- сушити спецодяг, взуття, інші матеріали на котлах та паропроводах.

Під час експлуатації калориферів необхідно дотримуватися таких вимог:

- відстань між калориферами і конструкціями з горючих та важкогорючих матеріалів має бути не менше 1,5 м за наявності вогневого або електричного підігріву і не менше 0,1 м, коли теплоносієм є вода або пара;

- тримати постійно справними контрольно-вимірювальні прилади;

- не допускати виникнення зазорів між калориферами, а також між калориферними і будівельними конструкціями камер, а виявлені зазори зашпаровувати негорючими матеріалами;

- систематично проводити пневматичним або гідравлічним способом очищення калориферів від забруднень;

- стежити за тим, щоб транзитні канали, якими подається нагріте в калорифері повітря, не мали отворів, крім каналів, призначених для подавання повітря у приміщення.

Вентиляція. *Вимоги до систем загальнообмінної, аварійної та протидимної вентиляції будівель щодо забезпечення нормованих санітарно-епідеміологічних параметрів мікроклімату приміщень, виконання вимог безпеки та охорони навколишнього середовища, раціонального використання енергетичних ресурсів під час експлуатації встановлює ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціонування».*

Усі металеві повітроводи, трубопроводи, фільтри та інше обладнання витяжних установок, що транспортують горючі та вибухонебезпечні речовини, повинні бути заземлені та захищені від статичної електрики, а також мати пристрої для очищення. При встановленні вибухозахищених вентиляторів поза приміщеннями для них слід влаштовувати спеціальне укриття з негорючих матеріалів.

Під час експлуатації вентиляційних систем забороняється:

- відключати або знімати вогнезатримувальні пристрої;
- випалювати накопичені в повітроводах, зонтах жирові відкладення та інші горючі речовини;
- закривати витяжні канали, отвори й решітки;

- залишати двері вентиляційних камер відчиненими, зберігати в камерах різні матеріали та устаткування;
- використовувати припливно-витяжні повітроводи й канали для відведення газів від приладів опалення, газових колонок, кип'ятильників та інших нагрівальних приладів;
- складувати впритул (на відстані менше 0,5 м) до повітроводів і устаткування горючі матеріали або негорючі матеріали в горючій упаковці;
- видаляти за допомогою однієї системи відсосів різні гази, пар, пил та інші речовини, котрі при змішуванні можуть викликати спалахи, горіння або вибух; експлуатувати переповнені циклони.

Кондиціонування. Вимоги до систем кондиціонування та охолодження повітря будівель щодо забезпечення нормованих санітарно-епідеміологічних параметрів мікроклімату приміщень, виконання вимог безпеки та охорони навколишнього середовища, раціонального використання енергетичних ресурсів під час експлуатації встановлює ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціонування».

Монтаж, підключення, прокладання мереж, улаштування електричного захисту на лініях, які живлять побутові кондиціонери, повинні проводитися відповідно до вимог інструкції виробника. Лінії живлення до кожного побутового кондиціонера, групи кондиціонерів необхідно забезпечувати автономним пристроєм електричного захисту незалежно від наявності захисту на загальній лінії, яка живить групу кондиціонерів. Зовнішній простір та стіни будинків навколо кондиціонерів мають бути розчищені від гілок дерев, витких рослин та інших предметів і конструкцій із горючих матеріалів у радіусі не менше ніж 1,5 метра.

Під час експлуатації побутових кондиціонерів забороняється:

- використовувати як опорні конструкції горючі елементи конструкцій рам замість монтажних кріплень заводського виготовлення або інших металевих конструкцій при встановленні кондиціонера у віконному отворі;

- вносити в конструкцію кондиціонерів зміни, не передбачені заводом-виробником;
- замінювати наявні триполюсні штепсельні роз'єднувачі на двополюсні;
- встановлювати кондиціонери у внутрішніх протипожежних перегородках та стінах;
- встановлювати у виробничих приміщеннях категорій А і Б.

Системи централізованого водовідведення (каналізація).

Скидання (зливання) стоків, які містять ЛЗР та ГР, речовин, що у взаємодії з водою виділяють вибухопожежонебезпечні гази, у систему централізованого водовідведення (каналізацію) забороняється. Для запобігання розповсюдженню вогню під час пожежі промислові системи централізованого водовідведення (каналізації) повинні бути обладнані гідравлічними затворами. Каналізаційні системи та гідрозатвори необхідно періодично оглядати й очищати. Кришки оглядових колодязів систем централізованого водовідведення повинні бути постійно закритими.

На промислових підприємствах кришки каналізаційних колодязів на системах і спорудах стічних вод із наявністю ЛЗР, ГР і вибухонебезпечних речовин мають виконуватися з негорючих матеріалів, що не утворюють іскор під час ударів.

Забороняється:

- експлуатувати виробничу каналізацію з несправними або неправильно виконаними гідрозатворами;
- об'єднувати потоки різних стічних вод, які спроможні в разі змішування утворювати й виділяти вибухонебезпечні суміші;
- з'єднувати витяжну частину каналізаційних стояків із вентиляційними системами та димоходами;
- використовувати для освітлення гідрозатворів і колодязів ліхтарі, факели та інші види відкритого вогню.

Газове обладнання. Розміщення газових опалювальних котлів, опалювальних апаратів, ємнісних газових водонагрівників, газобалонних установок має відповідати протипожежним

вимогам будівельних норм щодо газопостачання згідно з ДБН В.2.5-20:2018 «Газопостачання» та Правилам безпеки систем газопостачання України, наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України 15.05.2015 № 285.

Застосовувати вогонь для виявлення витoku газу з газопроводів, а також користуватися газовими пальниками й приладами в разі несправності їх чи несправності газопроводів та арматури забороняється.

Виявивши у приміщенні запах газу, слід негайно припинити його подавання, викликати аварійну газову службу і провітрити приміщення. До усунення несправності у приміщенні забороняється запалювати сірники, курити, застосовувати відкритий вогонь, вмикати та вимикати електроприлади.

Улаштування дахових котелень на природному газі має відповідати ДБН В.2.5-77:2014 «Котельні», ДБН В.2.5-56:2010 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Системи протипожежного захисту».

Завдання на самопідготовку:

1. Порядок подання декларації відповідності матеріально-технічної бази.
2. Порядок видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки.
3. Анулювання дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки.
4. Уникнення помилок при оформленні дозволу.
5. Забезпечення пожежної безпеки у тандемі орендатор – власник.
6. Вимоги пожежної безпеки до утримання територій на підприємстві.
7. Класифікація будівель, споруд згідно ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги» будинки.
8. Обмеження поширення пожежі між будинками.
9. Організація і проведення масових заходів на підприємстві.

10. Основні напрями забезпечення пожежної безпеки у будівлях, спорудах на підприємстві.
11. Класифікація будівельних матеріалів за показниками пожежної небезпеки.
12. Визначення категорій приміщень, будинків за вибухопожежною та пожежною небезпекою.
13. Обов'язки власників або наймачів щодо забезпечення пожежної безпеки в приміщеннях на підприємстві.
14. Типи сходів, сходових кліток та зовнішніх пожежних драбин.
15. Вимоги пожежної безпеки до утримання евакуаційних шляхів.
16. Вимоги пожежної безпеки до утримання евакуаційних виходів.
17. Вимоги пожежної безпеки до електроустановок на підприємстві.
18. Вимоги пожежної безпеки до опалення на підприємстві.
19. Вимоги пожежної безпеки до вентиляції на підприємстві.
20. Застосування пічного опалення у приміщеннях.
21. Вимоги до систем внутрішнього тепlopостачання, повітряного опалення.
22. Вимоги пожежної безпеки до кондиціонування на підприємстві.
23. Вимоги пожежної безпеки до систем централізованого водовідведення (каналізація) на підприємстві.
24. Вимоги пожежної безпеки до систем газового обладнання на підприємстві.

Тести для самоконтролю:

1. Початок роботи новоутворених підприємств здійснюється суб'єктом господарювання на підставі:
 1. Наявності позитивного висновку за результатами оцінки (експертизи) протипожежного стану підприємства.
 2. Поданої декларації відповідності матеріально-технічної бази цього суб'єкта вимогам законодавства з питань пожежної безпеки.

3. Комплексу організаційно-технічних заходів щодо забезпечення пожежної безпеки.

4. Умовами договору роботодавця з персоналом підприємства про виконання правил пожежної безпеки.

2. У яких будинках дерев'яні конструкції не піддаються вогнезахисному оброблянню?

1. V ступеня вогнестійкості.
2. IV ступеня вогнестійкості.
3. III ступеня вогнестійкості.
4. II ступеня вогнестійкості.
5. I ступеня вогнестійкості.

3. Де на об'єктах господарювання допускається стоянка транспорту?

1. У наскрізних проїздах будівель на відстані менше 10 метрів від в'їзних воріт на територію підприємства.

2. Менше 5 метрів від пожежних гідрантів, забірних пристроїв вододжерел, пожежного обладнання та інвентарю.

3. На поворотних майданчиках тупикових проїздів.
4. Правильної відповіді немає.

4. Що не забороняється при проведенні масових заходів (концертів) у приміщеннях об'єктів господарювання?

1. Зменшувати ширину проходів між рядами, установка в проходах додаткових посадкових місць.

2. Організовувати чергування на сцені та у приміщеннях відповідальних за пожежну безпеку.

3. Використовувати свічки, бенгальського вогню, відкритого вогню, феєрверків.

4. Включення в програму (сценарій) номерів з використанням вогневих ефектів і куріння.

5. Які таблички не встановлюються на видних місцях території об'єктів господарювання?

1. Таблички із зазначенням порядку виклику пожежної охорони.
2. Знаки місць розміщення первинних засобів пожежогасіння.
3. Таблички із зазначенням ступеня вогнестійкості та категоріями з вибухопожежної та пожежної небезпеки будівель і споруд об'єкту господарювання.

4. Схема руху транспорту, в якій слід вказувати розміщення будівель, водойм, гідрантів, пірсів та градирень.

6. Яка кількість осіб може одночасно розміщувати у приміщенні, яке має один евакуаційний вихід?

1. Не більше 10 осіб.
2. Не більше 25 осіб.
3. Не більше 50 осіб.
4. Не більше 100 осіб.

7. У яких приміщеннях заборонено застосування електричних опалювальних приладів?

1. У приміщеннях категорій за вибухопожежонебезпекою А та Б.
2. У приміщеннях категорій за вибухопожежонебезпекою В.
3. У приміщеннях категорій за вибухопожежонебезпекою Г.
4. У приміщеннях категорій за вибухопожежонебезпекою Д.

8. Які недоліки в документації на отримання дозволів не дозволяють роботодавцю отримати дозвіл на роботи підвищеної небезпеки?

1. Подана заява не відповідає формі, наведеній у додатку № 4 до Порядку № 1107.

2. Перелік робіт не відповідає переліку, зазначеному у висновку експертизи.

3. Назва устаткування підвищеної небезпеки не відповідає назві, наведеній у Переліку машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки

4. Всі вище перелічені відповіді правильні.

9. Яке інженерне рішення призначене запобіганню поширення пожежі та її небезпечних чинників за межі приміщення або в середину приміщення, сходової клітки, ліфтової шахти?

1. Незадимлювана сходовою клітка.
2. Протипожежний тамбур-шлюз.
3. Протипожежна секція.
4. Протипожежний відсік.

10. Які будинки за категоріями з вибухопожежної та пожежної небезпеки відносять до категорії А?

1. Якщо в будинку сумарний об'єм приміщень категорії А перевищує 5% загального об'єму будинку.

2. Якщо в будинку одночасно виконуються дві умови: перша - будинок не відносять до категорії А, друга – сумарний об'єм приміщень категорій А і Б перевищує 5 % об'єму будинку.

3. Якщо в будинку одночасно виконуються дві умови: перша - будинок не відносять до категорій А або Б, друга - сумарний об'єм приміщень категорій А, Б і В перевищує 5 % об'єму будинку та 10%, якщо в будинку відсутні приміщення категорій А і Б.

4. Якщо в будинку одночасно виконуються дві умови: перша - будинок не відносять до категорій А, Б або В, друга - сумарний об'єм приміщень категорій А, Б, В і Г перевищує 5 % об'єму будинку.

11. Початок використання об'єктів нерухомості (будівель, споруд, приміщень або їх частин) здійснюється суб'єктом господарювання на підставі:

1. Наявності позитивного висновку за результатами оцінки (експертизи) протипожежного стану підприємства.

2. Поданої декларації відповідності матеріально-технічної бази цього суб'єкта вимогам законодавства з питань пожежної безпеки.

3. Комплексу організаційно-технічних заходів щодо забезпечення пожежної безпеки.

4. Умовами договору роботодавця з персоналом підприємства про виконання правил пожежної безпеки.

12. Хто визначає на об'єкті господарювання категорії за вибухопожежною та пожежною небезпекою?

1. Керівники (технологи) об'єктів, або проєктувальні організації, або спеціалізовані науково-дослідні заклади.

2. Фахівці Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

3. Фахівці Державної служби з питань праці.

4. Всі вище перелічені фахівці.

13. Чим не облаштовуються спеціальні місця для паління, на об'єктах господарювання, де це дозволено?

1. Знаком або написом «Місце для паління».

2. Урною або попільницею з негорючих матеріалів.

3. Вогнегасником, первинними засобами пожежогасіння.

4. Системою пожежогасіння з автоматичним чи ручним приводом дії.

5. Правильної відповіді немає.

14. Що не забороняється при проведенні масових заходів (святкові зібрання) у приміщеннях об'єктів господарювання?

1. Зменшувати ширину проходів між рядами, установка в проходах додаткових посадкових місць.
2. Організовувати чергування у приміщеннях відповідальних за пожежну безпеку.
3. Заповнення приміщень людьми понад установлену норму.
4. Повне відключення під час зібрання світла.

15. Якими мають бути ширина та якість доріг на об'єктах господарювання?

1. Такими щоб змогли проїхати (роз'їхатися) вантажні автомобілі.
2. Достатніми для забезпечення безперешкодного руху автомобільного руху та переміщення пішоходів.
3. Достатніми для забезпечення безперешкодного руху пожежних автомобілів.
4. Не має значення, аби була можливість забезпечити безаварійний рух любого виду транспорту.

16. Якими критеріями встановлюється висота та ширина шляхів евакуації?

1. Проектної організацією, розробником проекту будівлі будинку чи споруди.
2. Обставинами, які склалися на об'єкті господарювання.
3. Нормативними актами відповідно до призначення будинку.
4. Вимогами технологічного процесу виробництва.

17. У яких приміщеннях має бути забезпечено дотримання вимог електричної іскробезпеки?

1. У приміщеннях категорій А, Б, В за вибухопожежною та пожежною небезпекою.
2. У приміщеннях категорій Г за вибухопожежною та пожежною небезпекою.
3. У приміщеннях категорій Д за вибухопожежною та пожежною небезпекою.
4. У приміщеннях категорій В, Г за вибухопожежною та пожежною небезпекою.
5. У приміщеннях категорій А, Б, В, Д за вибухопожежною та пожежною небезпекою.

18. Яке інженерне рішення унеможливиляє потрапляння до неї продуктів згорання під час пожежі?

1. Протипожежний тамбур-шлюз.
2. Протипожежна секція.
3. Протипожежний відсік.
4. Незадимлювана сходовая клітка.

19. До II ступені вогнестійкості відносять будівлі:

1. З несучими та огорожувальними негорючими конструкціями, з межею вогнестійкості 1,5 - 3 год.
2. З несучими та огорожувальними негорючими конструкціями, з межею вогнестійкості 0,5 - 2,5 год.
3. З несучими негорючими та огорожувальними важкогорючими конструкціями (перекриття, перекартиння, перегородки), з межею вогнестійкості 0,25 - 2 год.
4. З несучими та огорожувальними важкогорючими конструкціями, межа вогнестійкості яких не нормується.

20. Які будинки за категоріями з вибухопожежної та пожежної небезпеки відносять до категорії Б?

1. Якщо в будинку одночасно виконуються дві умови: перша - будинок не відносять до категорії А, друга - сумарний об'єм приміщень категорій А і Б перевищує 5 % об'єму будинку.
2. Якщо в будинку одночасно виконуються дві умови: перша - будинок не відносять до категорій А або Б, друга - сумарний об'єм приміщень категорій А, Б і В перевищує 5 % об'єму будинку та 10%, якщо в будинку відсутні приміщення категорій А і Б.
3. Якщо в будинку одночасно виконуються дві умови: перша - будинок не відносять до категорій А, Б або В, друга - сумарний об'єм приміщень категорій А, Б, В і Г перевищує 5 % об'єму будинку.
4. Якщо в будинку сумарний об'єм приміщень категорії А перевищує 5% загального об'єму будинку.

Інформаційні джерела:

1. Про охорону праці : Закон України № 2694-ХІІ від 14 жовтня 1992 р. ; станом на 01 жовтня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>

2. Кодекс цивільного захисту України : Кодекс України від 02.10.2012 р. № 5403-VI : станом на 6 берез. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.

3. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 р. № 1417 : станом на 7 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15#Text>.

4. Про затвердження Порядку подання і реєстрації декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.06.2013 р. № 440 : станом на 27 листоп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440-2013-п#Text>.

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 № 1107 Про затвердження Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 р. № 1107 : станом на 1 верес. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1107-2011-п#Text>.

6. ДБН В.1.1-7:2016. Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги. На заміну ДБН В.1.1-7-2002 ; чинний від 2017-07-01. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2017. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=68456.

7. ДСТУ 8829:2019. Пожежовибухонебезпечність речовин і матеріалів. номенклатура показників і методи їхнього визначення. класифікація. На заміну ДСТУ Б В.2.7-19-95 (ГОСТ 30244-94), ГОСТ 12.1.044-89 (ИСО 4589-84) ; чинний від 2020-01-01. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2020. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=82139.

8. ДСТУ Б В.1.1-36:2016. Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та

пожежною небезпекою. На заміну НАПБ Б.03.002-2007 ; чинний від 2017-01-01. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2017. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=65419..

9. Про затвердження Правил технічної експлуатації електроустановок споживачів : Наказ Міністерства палива та енергетики України від 25.07.2006 р. № 258 : станом на 21 лют. 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1143-06#Text>.

10. ДБН В.2.5-67:2013. Опалення, вентиляція та кондиціонування. На заміну СНиП 2.04.05-91 Опалення, вентиляція и кондиціонування. Крім розділу 5 та додатка 22 ; чинний від 2014-01-01. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2014. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=50154.

11. ДБН В.2.5-77:2014. Котельні. На заміну СНиП II-35-76 ; чинний від 2018-07-01. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2018. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=59086..

12. ДБН В.2.5-56:2014. Системи протипожежного захисту. зі зміною № 1. На заміну ДБН В.2.5-56:2010, СНиП 2.04.05-91 (розділи 5 та 22) ; чинний від 2019-11-01. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2019. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=59526.

13. Цивільний захист: визначення впливу вражаючих факторів НС : метод. реком. з вивчення дисципліни та виконання самостійних творчих робіт для здобувачів вищої освіти спеціальностей 208 «Агроінженерія», 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» денної форми навчання / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 41 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9828>.

14. Основи охорони праці. Змістовний модуль № 4. «Основи пожежної безпеки». Тема № 10. «Основи пожежної

профілактики на виробничих об'єктах» : конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 45 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9874>.

15. Запорожець Д. В. Впровадження комплексних заходів з охорони праці запорука безпеки на виробництві. *Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві* : матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції (м. Миколаїв, 24 листопада 2021 р.). Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 146-147 URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10492>.

16. Венгер О. Е. Прогнозування заходів з охорони праці на підприємстві. *Актуальні проблеми трудових відносин під час воєнного стану* : тези доповідей здобувачів вищої освіти інженерно-енергетичного факультету та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на інженерно-енергетичному факультеті, м. Миколаїв, 27 квітня 2022 року. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 12-15. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11724>.

17. Годулян С. С. Алгоритм запровадження системи управління охороною праці та ризиками на підприємстві. *Актуальні проблеми трудових відносин під час воєнного стану* : тези доповідей здобувачів вищої освіти інженерно-енергетичного факультету та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на інженерно-енергетичному факультеті (м. Миколаїв, 27 квітня 2022 р.). Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 9-12. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11725>.

18. Курепін В. М. Планування та фінансування заходів з охорони праці на підприємстві. *Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Миколаїв, 16-17 листопада 2022 р.). Миколаїв :

МНАУ, 2022. – С. 45 – 49. URL:
<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11955>.

19. Курепін В. М., Лотарева Д. В. Забезпечення техногенної безпеки на підприємствах України. *Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості* : тези доповідей за результатами тематичного круглого столу (м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р.). Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 26-29. URL:
<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12069>.

20. Курепін В. М. Основи охорони праці : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти аграрної галузі. Миколаїв : МНАУ, 2022. 347 с. URL:
<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12462>.

21. Курепін В. М., Марченко Д. Д., Курепін Д. В. Охорона праці в галузі : навчальний посібник. Миколаїв : МНАУ, 2023. 586 с. URL:
<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13157>.

Навчальне видання

Охорона праці в галузі

Змістовий модуль № 4.

«Пожежна безпека галузевих об'єктів»

Тема № 9.

«Загальні вимоги пожежної безпеки на об'єктах господарювання»

Укладач: **Курепін** Вячеслав Миколайович

Відповідальний за випуск: Д. Д. Марченко

Технічний редактор: В. С. Іваненко

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 16,2
Тираж 100 прим. Зам. № __

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.